

Av. Hamit TIRYAKI
İş Hukuku Uzmanı

İŞ DAVALARINDA ISLAHA KARŞI ZAMANAŞIMI DEF'İ

I. GİRİŞ

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun 146-161 maddeleri arasında düzenlenen zamanaşımı, hakkın ileri sürülmesini engelleyici nitelikte olup, alacak hakkı alacaklı tarafından, Kanun'un öngördüğü süre ve koşullar içinde talep edilmediğinde etkin bir hukuki himayeden, başka bir deyişle, dava yoluyla elde edilebilme olanağından yoksun bırakılmaktadır. Zamanaşımına uğrayan alacağın tahsili hususunda devlet kendi gücünü kullanmaktan vazgeçmekte, böylece söz konusu alacağın ödenip ödenmemesi keyfiyeti borçlunun iradesine bırakılmaktadır¹.

Zamanaşımı hukuki niteliği itibariyle maddi hukuktan kaynaklanan bir def'i olup; usul hukuku anlamında ise bir savunma aracıdır². Zamanaşımı def'i, davalının aslında var olan bir borcunu özel bir sebeple yerine getirmekten kaçınmasına olanak veren bir haktır. Bu hakkı kullanıp kullanmamak tamamen borçluya kalmıştır. Diğer bir anlatımla davalı tarafından zamanaşımı def'i ileri sürülmedikçe, o hak ve alacak için Kanun'un öngördüğü zamanaşımı süresi dolmuş olsa bile hakim bunu kendiliğinden göz önüne alamaz.

Zamanaşımının yargılamanın hangi aşamasında ileri sürülmesi gerektiği konusunda 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Zamanaşımı def'inin, savunmanın genişletilmesi ya da değiştirilmesi yasağının başladığı ana kadar ileri sürülmesi gerekir. Cevap dilekçesinin davacıya tebliğinden sonra savunma sebepleri genişletilemez ve değiştirilemez; eş söyleyişle, cevap dilekçesinde bildirilmeyen def'iler ileri sürülemez.

II. ZAMANAŞIMI DEF'İ ve ISLAH

2.1. Zamanaşımı Def'i ve Yapılması Gereken Süre

Zamanaşımı, alacak hakkının belli bir süre kullanılmaması yüzünden dava edilebilme niteliğinden yoksun kalmasını ifade eder. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere zamanaşımı, alacak hakkını sona erdirmeyip sadece onu "eksik bir borç" haline dönüştürür ve "alacağın dava edilebilme özelliği"ni ortadan kaldırır. Zamanaşımı borcu sona erdirmez. Yalnızca alacaklıya def'i hakkı verir. Hakim zamanaşımını, kendiliğinden göz önünde bulunduramaz. Zamanaşımına uğramış bir borcun ifasından kaynaklanan zenginleşmeler de geri istenemez.

Bir def'i olan zamanaşımının ne zaman ileri sürüleceği konusunda Hukuk Muhakemeleri Kanununda bir madde yoktur. Kanunda, zamanaşımı ilk itirazlar arasında

¹ Yrg. HGK'nun 05.05.2010 tarihli ve E. 2010/8-231, K. 2010/255 K. sayılı kararı

² Baki KURU, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt:2, İstanbul 2001, s.1761.

sayılmamıştır. Bu nedenle zamanaşımı def'i, gerek Yargıtay (6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde 319. madde hükmü uyarınca savunmanın değiştirilmesi yasağı cevap dilekçesinin verilmesiyle başlayacağından, zamanaşımı def'i cevap dilekçesi ile ileri sürülmelidir. 01.10.2011 tarihinden sonraki dönemde ilk oturuma kadar zamanaşımı definin ileri sürülmesi ve hatta ilk oturumda sözlü olarak bildirilmesi mümkün değildir³⁾ gerek doktrin tarafından savunmanın genişletilmesi yasağı kapsamında değerlendirilmiştir. Bu nedenle zamanaşımı def'i esasa cevap süresi içinde öne sürülmelidir.

2.2. Islah

Islah taraflardan birinin yapmış olduğu usul işleminin tamamen veya kısmen düzeltilmesidir (md. 176).

Islah müessesesi, dava değiştirme, başka deyişle iddia ve savunmanın değiştirilmesi veya genişletilmesi yasağını bertaraf eden bir imkandır. Tahkikatın sona ermesine kadar islahın yapılabilir. Islah sadece bir kez yapılabilir.

Taraflardan her birinin yapmış olduğu usul işlemleri kısmen veya tamamen ıslah edebilir. Bu sebeple cevap dilekçesinin ıslahı için öncelikle yapılması gereken usul işlemi davaya cevap vermekten ibarettir. Cevap dilekçesinin hiç verilmemiş olması halinde ortada ıslah edilmesi mümkün bir usul işleminin varlığından söz edilemez⁴.

Madde gerekçesine baktığımızda da bu hususlara vurgu yapılmıştır: Taraflar, daha önce olduğu gibi, ıslah yolu ile iddialarını ve savunmalarını genişletip değiştirebileceklerdir. Davalı da, vermiş olduğu cevap dilekçesini ıslah edip, daha önce eksik bıraktığı savunmasını tamamlayabileceği gibi, savunmasını dayandırdığı vakıaları tümüyle de değiştirebilecektir. Islah yolu ile davanın geciktirilmesi ve sürüncemede bırakılması mümkün olduğundan, ikinci fıkra ile, tarafların ıslah yoluna bir defa başvurabileceklerine ilişkin sınırlama bu Tasarıda da kabul edilmiştir. Uygulamada, zamanaşımının ıslah yolu ile ileri sürülüp sürülemeyeceğine dair bazı tereddütler var ise de zamanaşımı ilk itiraz olmayıp, ıslah yolu ile de ileri sürülebileceğinde tereddüt etmemek gerekir⁵.

2.3. Kısmi Davada Islaha Karşı Zamanaşımı Def'i

Uygulamada, fazlaya ilişkin hakların saklı tutulması, dava açma tekniği bakımından, tümü ihlal ya da inkâr olunan hakkın ancak bir bölümünün dava edilmesi, diğer bölümüne ait dava ve talep hakkının bazı nedenlerle geleceğe bırakılması anlamına gelir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca benimsenmiş ilkeye göre, kısmi davada fazlaya ilişkin hakların saklı tutulmuş olması, saklı tutulan kesim için zamanaşımını kesmez, zamanaşımı, alacağın yalnız kısmi dava konusu yapılan miktarı için kesilir.

Maddi tazminat fazlaya dair haklar saklı tutularak ve kısmi dava şeklinde talep edildiğinden zamanaşımı süresi dava dilekçesi ile talep edilen maddi tazminat yönünden dava tarihi itibarıyla kesilerek, bakiye alacak miktarı yönünden işlemeye devam edecektir. Hal böyle olunca, davacı tarafından sunulan ıslah dilekçesi niteliğindeki talep artırımı dilekçesine karşı davalılar vekillerince süresi içinde sunulan zamanaşımı def'ilerin değerlendirilerek, maddi tazminat istemine dair dava dilekçesinde talep edilen miktarla sınırlı olarak bir karar verilmesi gerekir⁶.

³ Yrg. 22. HD'nin 16.01.2019 tarihli ve E. 2018/15618, K. 2019/1104 sayılı kararı.

⁴ Yrg. HGK'nun 07.06.2017 tarihli ve E.2016/9-1209, K.2017/1075 sayılı kararı.

⁵ Madde gerekçesi: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss393.pdf>

⁶ Yrg. 21. HD'nin 19.11.2016 tarihli ve E.2016/4253, K. 2016/14645 sayılı kararı

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 371/2 ve 319. maddeleri uyarınca ıslah dilekçesinin davalı tarafa tebliği üzerine iki haftalık süre içinde ıslaha konu kısımlar için zamanaşımı definde bulunulabileceği kabul edilmelidir.

Islah ile zamanaşımı definin ileri sürülüp sürülemeyeceği konusunu iki başlık halinde ele almak uygun olacaktır.

2.3.1. Cevap Dilekçesi Verilmesi Halinde

Davalı, davaya süresi içinde cevap dilekçesi vermekle birlikte dilekçesinde zamanaşımı definde bulunmayı unutmuş olabilir. Hukuk Muhakemeleri Kanununda iddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hükümleri saklı tutulmuştur. Bu durumda, cevap dilekçesinde yapılmayan zamanaşımı def'i ıslahla yapılabilir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 176 göre “*Taraflardan her biri, yapmış olduğu usul işlemlerini kısmen veya tamamen ıslah edebilir. Aynı davada, taraflar ancak bir kez ıslah yoluna başvurabilir*”. Cevap dilekçesi vererek bir usul işlemi yapan davalı ıslah ile bu işlemi düzelterek zamanaşımı savunmasında bulunabilir.

Cevap dilekçesinde zamanaşımı def'i ileri sürülmemiş ya da süresi içinde cevap dilekçesi verilmemişse ilerleyen aşamalarda 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 141/2 maddesi uyarınca zamanaşımı def'i davacının açık muvafakati ile yapılabilir⁷.

Zamanaşımı definin **cevap** dilekçesinin ıslahı yoluyla ileri sürülmesi de mümkündür (Yargıtay HGK. 04.06.2011 gün 2010/ 9-629 E. 2011/ 70. K.). Somut uyuşmazlıkta, dava **dilekçesinde** kısmi dava olarak açıldığı açıkça belirtilmiştir. Davalı vekilinin ıslaha karşı süresi içinde ileri sürdüğü zamanaşımı savunmasının değerlendirilmemesi hatalıdır⁸.

Diğer yandan dava dilekçesi, belirsiz alacak davası olarak değil kısmi dava olarak hazırlanmıştır. Davalının cevap dilekçesinde zamanaşımı savunması bulunmasa da ıslaha karşı davalı süresinde zamanaşımı savunması yaptığından ulusal bayram genel tatil ücreti bakımından ıslaha karşı zamanaşımı savunması gözetilmelidir. Bu nedenle dava dilekçesinde talep edilen 100 TL ulusal bayram genel tatil ücretini aşan kısmın ıslah zamanaşımına uğradığının gözetilmemesi de kabule göre hatalıdır⁹.

Dava kısmi dava olup, davalı vekili tarafından ıslaha karşı usulüne uygun olarak zamanaşımı def'i ileri sürüldüğünden ulusal bayram ve genel tatil ücreti yönünden ıslah tarihinden geriye gidilerek son 5 yıl için hesaplama yapılmalı, dava dilekçesi ile talep edilen miktar da ilave edilmek sureti ile hak kazanılan tutar belirlenmeli indirim hususu da düşünülerek bir karar verilmelidir. Davalının ıslaha karşı zamanaşımı def'i üzerinde durulmaksızın karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir¹⁰.

Somut uyuşmazlıkta, dava kısmi dava olarak açılmış olup, davacı davasını 20.01.2016 tarihinde ıslah etmiştir. Islah dilekçesi davalıya 22.02.2016 tarihinde tebliğ edilmiştir. Davalı tarafından 02.03.2016 tarihli dilekçede zamanaşımı def'i ileri sürülmüştür. Süresi içerisinde ileri sürülen zamanaşımı definin ıslaha karşı zamanaşımı def'i olduğu kabul edilmek suretiyle, davacının hak kazandığı alacaklarının miktarının yöntemine uygun biçimde ileri sürülen ıslaha karşı zamanaşımı def'i değerlendirilerek belirlenmesi gerekmektedir.

⁷ Yrg. 22. HD'nin 16.01.2019 tarihli ve E. 2018/15618, K. 2019/1104 sayılı kararı.

⁸ Yrg. 9. HD'nin 25.04.2019 tarihli ve E. 2017/12721, K. 2019/9715 sayılı kararı.

⁹ Yrg. 9. HD'nin 21.11.2019 tarihli ve E.2016/6259, K.2019/20642 sayılı kararı.

¹⁰ Yrg. 9. HD'nin 27.11.2019 tarihli ve E.2017/12675, K. 2019/21142 sayılı kararı.

Davalı vekilinin ıslah dilekçesine karşı süresinde ileri sürdüğü zamanaşımı def'i değerlendirilmeksizin hüküm kurulması hatalı olup bozma sebebidir¹¹.

Yukarıdaki açıklamalardan sonra, **Yargıtay ve doktrindeki hakim görüşün, süresinde cevap dilekçesi veren davalının ıslah ile zamanaşımı savunmasını ileri sürebileceği yönünde olduğunu söyleyebiliriz**¹².

2.3.2. Cevap Dilekçesi Verilmemesi Halinde

Süresinde cevap dilekçesi vermeyen fakat daha sonra ıslah ile zamanaşımı def'ini öne süren davalının bu işleme değer verilip verilmeyeceği konusu ise tartışmalıdır.

“Süresinde davaya cevap vermeyen ve böylece esasa cevap süresi içinde zamanaşımı def'inde bulunmayan davalı, ıslah yoluyla bunu ileri sürebilir. Davalı ıslah dilekçesi vererek zamanaşımı def'inde bulunduğuna göre, ıslaha ilişkin usul hükümleri çerçevesinde bu dilekçesi işleme konularak, usulüne uygun şekilde zamanaşımı def'inde bulunduğu benimsenmek suretiyle, davalının bu def'inin incelenmesi gerekir” ifadelerine yer verilmiştir¹³. Buna karşın Yargıtay'ın pek çok kararında ıslah ile zamanaşımı savunmasının ileri sürülebilmesi, daha önce süresinde cevap dilekçesi verilmiş olması şartına bağlanmıştır¹⁴.

Bu kararlarda varılan sonucun temel noktası, hiç yapılmamış bir işlemin ıslah yoluyla düzeltilemeyeceği ve bu durumun karşı tarafın usulî kazanılmış hakkını ortadan kaldıracığıdır. Yine, başta davaya cevap vermeyen davalıya daha sonra ıslah ile zamanaşımı savunması yapma hakkının tanınması dürüstlük kuralına aykırı görülmüştür.

“Bilindiği üzere davalı, davaya cevap vermek zorunda değildir. Davanın cevapsız bırakılması ya da süresi içinde cevap dilekçesi verilmemesi halinde davalının, davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü vakıaların tamamını inkar etmiş sayılacağı 6100 sayılı HMK'nın 128. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Süresinde cevap dilekçesi vermemek suretiyle davalının inkarı ileri sürülen vakıaların inkarı niteliğinde olup, bu inkarın zamanaşımı def'ini de kapsadığı söylenemez. Davalının süresinden sonra verdiği cevap dilekçesini ıslah ederek zamanaşımı def'inde bulunabileceğini kabul etmek ıslah ile kaçırılmış olan sürenin geri getirilmesi, daha doğrusu ıslah ile davaya cevap verilmesi sonucunu doğuracaktır. Oysa ki kanun ile belirlenen süreler kesin olup, ıslah kaçırılmış olan süreleri geri getiren bir yol değildir. Yasal süresi geçtikten sonra verilen ve davacı tarafın itirazı ile karşılaştığı için hiç verilmemiş sayılan cevap dilekçesinin ıslahı suretiyle zamanaşımı def'inin ileri sürülemeyeceği kurul çoğunluğunca kabul edilmiştir¹⁵”

2.4. Belirsiz Alacak Davalarında Islaha Karşı Zamanaşımı Def'i

¹¹ Yrg. 22 HD'nin 26.06.2019 tarihli ve E.2016/16779, K. 2019/14133 sayılı kararı.

¹² Bu konudaki çelişki önemlidir: Uyuşmazlığın çözümünde süresinde cevap vermiş ve fakat zamanaşımı def'ini ileri sürmemiş davalı ile süresinde cevap vermeyen davalı arasında bir ayırım yapılmasının doğru olmadığı, böyle bir ayırımın hukuki temelini bulunmadığı, keza süresinde cevap vermeyen davalının kanun gereği davacının ileri sürdüğü tüm vakıaları inkar etmiş sayılacağı, böyle olunca da süresinde cevap vermek suretiyle yapılan maddi vakıaların inkarı ile hiç cevap vermemek suretiyle yapılan inkar arasında bir farkın bulunmadığı, her iki durumda da aynı hukuki sonucun doğduğu, süresinde cevap verip zamanaşımı def'inde bulunmayan davalının sonradan ıslah ile zamanaşımı savunmasını ileri sürebileceği kabul edildiğine göre süresinde cevap vermeyen davalının da ıslah yoluna başvurarak bu olanaktan yararlanması gerektiği, çünkü ıslahın iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının istisnası olup, davalının taraflarına ihmal ettiği, yapmadığı ya da yapamadığı işlemleri yapabile, tamamlayabilme imkanını tanıdığını... (Yrg HGK'nun 07.06.2017 tarihli ve E. 2016/1209, K.2017/1075 sayılı kararı).

¹³ Yrg. 13. HD'nin 14.11.2000 tarihli ve E. 2000/8872, K. 2000/9955 sayılı kararı.

¹⁴ Yrg. 7. HD'nin 10.12.2014 tarihli ve E. 2014/13455, K. 2014/22441 sayılı kararı.

¹⁵ Yrg HGK'nun 07.06.2017 tarihli ve E. 2016/1209, K.2017/1075 sayılı kararı.

2.4.1. Yargıtay Dava Dilekçesinde Davacının Davasını Belirsiz Olduğu Durumlarda Davayı Belirsiz Alacak Olarak Kabul Etmektedir

Aynı alacak için kısmi veya (şartları varsa) belirsiz alacak davası açılabilmektedir. Davanın belirsiz/kısmi olup olmadığı dava dilekçesinden, davacının nitelendirmesine göre anlaşılmaktadır: Somut uyuşmazlıkta; dava kısmi dava olarak açılmış olup, davacı vekilinin yargılamanın ilerleyen aşamasında belirsiz alacak davası açtıkları şeklindeki açıklamasının hukuki değeri bulunmamaktadır. Dava başlangıçta kısmi dava olarak açıldığından davalı vekilinin süresinde ileri sürdüğü ıslaha karşı zamanaşımı def'i değerlendirilmeden, dava belirsiz alacak davası kabul edilerek hüküm kurulması hatalıdır¹⁶.

Davacı vekilinin, dava dilekçesinin sonuç kısmında talep ettiği her alacak için bir miktar yazdıktan sonra parantez içinde "belirsiz" ibaresini kullanarak işçilik alacaklarının tahsilini talep ettiği, ayrıca yargılama sırasında alınan bilirkişi raporuna göre alacak miktarının artırılması talepli dilekçesinde ise "belirsiz alacak davasındaki" taleplerini artırdığını belirterek davasının belirsiz alacak davası olduğunu açıkça beyan ettiği, davacı vekilinin talebinin açıkça belirsiz alacak davası olduğu hâlde mahkemece davanın kısmi dava kabul edilerek karar verilmesi doğru değildir¹⁷.

2.4.2. Belirsiz Alacak Davasında Zamanaşımı Def'i Yalnızca Cevap Dilekçesiyle Yapılabilir

Belirsiz alacak davasında zamanaşımı süresi, davanın açılması ile tüm alacak için kesildiğinden, davacının belirleyemediği alacağının zamanaşımına uğraması söz konusu olmayacaktır¹⁸. Dolayısıyla, belirsiz alacak davasında, zamanaşımı davanın açılması ile kesildiğinden, HMK'nın 107/2'nci fıkrası uyarınca davacının talep artırımı dilekçesine karşı davalı vekili tarafından ileri sürülen zamanaşımı def'inin dikkate alınamayacağı açıktır¹⁹.

III. SONUÇ

İş davalarında ıslaha karşı zamanaşımı def'i, hem önemli hem de ayrıntılı bir içeriktedir.

Öncelikle şu husus ifade edilmelidir ki dava konusu belirsiz alacak ise zamanaşımı def'i yalnızca cevap dilekçesiyle ileri sürülebilir. Islah sonrası zamanaşımı def'i dikkate alınmaz.

Kısmi davada ise kural olarak cevap dilekçesi verilmelidir: Şu an geçerli olan kararlara göre, cevap dilekçesinde zamanaşımı def'i ileri sürülmemiş olsa bile ıslaha karşı zamanaşımı def'i dikkate alınmaktadır.

¹⁶ Yrg. 9. HD'nin 28.11.2019 tarihli ve E. 2016/9886, K.2019/21217 sayılı kararı.

¹⁷ Yrg. HGK'nun 27.06.2019 tarihli ve E. 2017/22-1189, K. 2019/815 sayılı kararı.

¹⁸ Hakan PEKCANİTEZ, Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2017, s.1021.

¹⁹ Yrg. HGK'nun 09.04.2019 tarihli ve E. 2016/22-1081, K. 2019/430 sayılı kararı.